

Zitting 1981–1982

17 152

Wijziging van de inkomstenbelasting en van de loonbelasting (verlaging van de bejaardenaftrekken en van de arbeidsongeschiktheidsaftrekken), alsmede wijziging van de vermogensbelasting (afschaffing van de bejaardenaftrek en van de arbeidsongeschiktheidsaftrek)

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 1 december 1981

De vaste Commissie voor Financiën¹ heeft de eer van haar voorlopige bevindingen op dit wetsontwerp als volgt verslag uit te brengen.

De leden, behorende tot de fractie van het C.D.A. herinnerden de Regering eraan, dat zij er bij de behandeling van de wijziging van de bejaardenaftrek en van de arbeidsongeschiktheidsaftrek vorig jaar, met klem op hadden gewezen, dat zij een beoordeling van verdere aanpassingen in een volgend belastingjaar slechts in overweging wilden nemen, indien zij beschikten over een studie omtrent de mogelijkheden tot vervanging van de genoemde aftrekken door een geïndividualiseerde regeling en de conclusies die de Regering daaraan verbond. Dit standpunt werd door andere grote fracties gedeeld.

De leden van de C.D.A.-fractie waren toen bovendien van mening, dat deze studie vroegtijdig zou moeten worden ontvangen, opdat er ruimschoots tijd zou bestaan voor een behoorlijke gedachtenwisseling met onder meer betrokken belangenorganisaties.

Deze leden moesten vaststellen dat genoemde studie niet was verschenen, maar dat in de memorie van toelichting slechts verwezen wordt naar een aantal conclusies, die kennelijk uit de studie getrokken zijn. Het tijdstip van indiening van het onderhavige wetsontwerp heeft het deze leden tot hun spijt onmogelijk gemaakt overleg te voeren met betrokken belangenorganisaties.

Uit de memorie van toelichting meenden zij begrepen te hebben, dat de Regering zich nog geen eendoordeel heeft gevormd over de wijze waarop de individualisering van de aftrekken zou moeten geschieden.

Uit het hiervoor opgemerkte moge duidelijk zijn dat het noch hen noch de belangenorganisaties mogelijk is een afgerond oordeel te geven over de voorgestelde maatregelen, zo merkten de leden behorende tot de C.D.A.-fractie op.

Deze leden waren voorts van mening, dat de argumenten voor de voorgestelde aftrekbedragen voor 1982 veel te summier waren weergegeven om daarover een oordeel te kunnen geven.

In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de vermogensbelasting (Zitting 1979–1980, 15 905, nr. 3) wordt gesteld dat in de nabije toekomst de invaliditeits- en bejaardenaftrek in de vermogensbelasting wellicht een wijziging zullen moeten ondergaan in samenhang met reeds aangekondigde wijzigingen van deze aftrekken in de loon- en inkomstenbelasting.

¹ Samenstelling: Joekes (VVD), voorzitter, Hermsen (CDA), Koning (VVD), Van Dis (SGP), Epema-Brugman (PvdA), Van der Hek (PvdA), K. de Vries (PvdA), Rienks (PvdA), Van Amelsvoort (CDA), ondervoorzitter, Van Aardenne (VVD), Engwirda (D'66), Van Muiden (CDA), Wöltgens (PvdA), De Korte (VVD), Gerritse (CDA), Couprie (CDA), B. de Vries (CDA), De Graaf (CDA), Tazelaar (PvdA), Veldhuizen (D'66) en Van Nieuwenhoven (PvdA).

De C.D.A.-fractie kon zich daar toen vinden in het licht van de aangekondigde studie.

De C.D.A.-fractie had zich om die reden verzet tegen een amendement van de P.v.d.A.-fractie (zitting 1979-1980, 15 905, nr. 23) inhoudende afschaffing van de bejaardenaftrek in de vermogensbelasting.

In overeenstemming met diezelfde opvatting meenden deze leden, dat ze, gezien de omstandigheden, zich ook thans geen oordeel kunnen vormen omtrent de voorgestelde afschaffing van deze beide aftrekken.

De leden behorende tot de C.D.A.-fractie merkten voorts op, dat in de Miljoenennota 1982 op blz. 93 sprake is van een uiteindelijk ombuigingsresultaat van 250 mln. ten gevolge van vervanging van genoemde aftrekken door een geïndividualiseerde aftrek wegens buitengewone lasten.

Volgens de memorie van toelichting komt een nadere raming uit op 200 mln (blz. 4). Op blz. 5 wordt vermeld dat het ombuigingsresultaat bij volledige afschaffing van de huidige aftrekken zonder invoering van de nieuwe aftrek ruim 250 mln. belooft. Mag uit deze bedragen worden afgeleid, dat een invoering van een aftrek wegens buitengewone lasten een middelendering van 50 mln. zou hebben betekend, zo vroegen deze leden.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. hadden met interesse van het wetsontwerp kennisgenomen. Zij achtten het allereerst een goede zaak dat het voorstel van het vorige kabinet – om de beide aftrekken thans af te schaffen – nu geen doorgang heeft gevonden.

Deze leden konden zich verder in de overwegingen, die pleiten tegen invoering van een nieuwe categorie buitengewone lasten, vinden. Alvorens echter een standpunt in te nemen over de voorgestelde hoogte van de aftrekken, wensten deze leden een overzicht te hebben van de inkomenseffecten – voor te onderscheiden inkomenscategorieën – van alle voorgestelde maatregelen ten aanzien van arbeidsongeschikten. Meent de Regering dat thans een uiteindelijke beslissing genomen dient te worden over het handhaven van de beide aftrekken? Er wordt al enkele jaren met deze aftrekken geschoven, met alle onzekerheid van dien. Zou die onzekerheid niet moeten worden weggenomen? Meent de Regering niet dat, gezien de argumenten die pleiten tegen invoering van een nieuwe categorie buitengewone lasten, de voorgestelde operatie – afgezien van een nog te vormen standpunt over de hoogte van de aftrekken – thans de laatste op dit vlak moet zijn? Zouden dan de uiteindelijk te kiezen bedragen jaarlijks aangepast moeten worden?

Deze leden konden instemmen met de argumentatie met betrekking tot het afschaffen van de aftrekken in de vermogensbelasting. Daarop inhakend, meenden zij, dat ook de kinderaftrek in de vermogensbelasting een heroverweging behoeft. Zij meenden dat deze regeling niet evenwichtig is in vergelijking met de groep belastingplichtigen, die niet onder de vermogensbelasting valt. Zij vroegen op welk bedrag de kinderaftrek voor 1982 staat en welk budgettair effect afschaffing zou hebben. Is de Regering voornemens deze kinderaftrek af te schaffen?

Met gemengde gevoelens hadden de leden van de V.V.D.-fractie van dit wetsontwerp kennisgenomen. Aan de ene kant is de indiening het gevolg van afspraken in het vorige kabinet gemaakt bij de opstelling van Bestek '81 met de beleidsvoornemens waarvan de V.V.D.-Tweede-Kamerfractie in de vorige regeringsperiode heeft ingestemd, aan de andere kant zijn grote bezwaren aan het wetsontwerp en aan de gedachten welke daaraan ten grondslag liggen, verbonden.

Ter verdediging van het wetsontwerp kan worden aangehaald de omstandigheid, dat in de afgelopen jaren de financiële positie van bejaarden en invaliden in niet onbelangrijke mate is verbeterd als gevolg van verbeterde sociale voorzieningen, niet in de laatste plaats door de optrekking tot het niveau van het minimuminkomen van de AOW-uitkeringen, (maar geldt die verbetering ook voor invalide voormalige zelfstandigen en vrije beroepsbeoefenaren, die ook al hebben zij zich tegen het risico van invaliditeit verzekerd, in vele gevallen de bittere gevolgen bemerken van de voortschrijdende

geldontwaarding)? Daarbij komt, dat als gevolg van dit wetsontwerp, eenmaal tot wet verheven, een aantal uitkeringen, krachtens algemene volksverzekeringen uitgekeerd, zullen worden verhoogd. Bovendien moet de Regering worden nagegeven, dat in de vermogensbelastingwetgeving de positie van bejaarden zonder een redelijke oudedagsvoorziening, maar met vermogen, is verbeterd door zogenaamde oudedagsvrijstelling en de interingsvrijstelling, zodat voor deze groep van bejaarden de noodzaak van een verhoogde belastingvrije voet is komen te vervallen of althans aanzienlijk is verminderd.

Daartegenover rijst wel een aantal bedenkingen. In de eerste plaats vroegen de leden van de V.V.D.-fractie zich af, of de maatregelen ter beperking van de bejaarden- en invaliditeitsaftrek en de toekomstige afschaffing daarvan niet te sterk samenvallen met andere regeringsplannen. Overwogen wordt de vrijstelling voor invaliden in de Wet op de motorrijtuigenbelasting 1966 af te schaffen. De Regering beziet de wenselijkheid van een totale inbouw van de AOW- en AWW-uitkeringen in onderscheidenlijk de ouderdoms- en weduwen- en wezenpensioenen in de ambtelijke sector. Een eigen bijdrage in de sfeer van de ziekenfondsverzekering wordt overwogen. Dat alles rechtvaardigt een onderschrijving van de kritiek van de Raad van State, die van oordeel is dat het tempo van afschaffing van de bejaarden- en invaliditeitsaftrek te hoog is. De leden van de V.V.D.-fractie hier aan het woord waren van mening, dat de weerlegging van de kritiek van de Raad van State door de bewindslieden van Financiën diepgaander behoort te zijn dan in het Nader Rapport aan de Koningin is gebeurd. Zij zagen de beschouwingen van de bewindslieden met belangstelling tegemoet.

Problemen voorzagen de leden van de V.V.D.-fractie ook in het uitvoerende vlak. In een uitvoerige beschouwing geeft de Regering het verschil aan tussen tegemoetkomingen langs de weg van de horizontale tariefstructuur dan wel die van de individuele benadering via de buitengewone-lastenaf trek. Het viel deze leden op, dat, nu er sprake is van te verwachten hogere fiscale inkomsten, van de te verwachten aanzienlijk moeilijkere uitvoering van de wetgeving met alle risico's van bezwaar- en beroepsprocedures gezegd wordt: «In het kader van de buitengewone-lastenregeling kan ook op eenvoudige wijze rekening worden gehouden met extra uitgaven enz.» (memorie van toelichting blz. 5, 3de alinea), «De hiervoor beschreven inpassing van een nieuwe aftrek in de buitengewone-lastenregeling zou wel leiden tot een uitbreiding van de werkzaamheden van de belastingdienst. Daarbij is echter van belang dat de rechthebbenden op de nieuwe aftrek in veel gevallen thans reeds in aanmerking komen voor aftrek wegens buitengewone lasten» (blz. 6 memorie van toelichting, 5de alinea) en het goed bedoelde: «Naar onze mening zouden wij bij deze gedachtenwisseling ook niet voorbij mogen gaan aan de een en ander maal naar voren gebrachte wenselijkheid van een vereenvoudiging van de inkomstenbelasting door vermindering van aantal en omvang van aftrekposten, een vereenvoudiging die ook betrekking zou kunnen hebben op de buitengewone-lastenregeling» (memorie van toelichting blz. 8, 3de volle alinea). Ter zake van de laatste aanhaling veroorloofden deze leden zich op te merken, dat deze beperking van aftrekken geplaatst moet worden in het licht van een algemene verlaging van de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting waarvoor ook een commissie van het C.D.A. onder voorzitterschap van prof. dr. J. H. Christiaanse pleit. In dit licht gezien vonden de hier aan het woorden zijnde leden het gevaarlijk reeds thans met het ongedaan maken van aftrekposten te beginnen zonder een gelijktijdige verlaging van de tarieven. In dit verband bepleitten zij een integrale aanpak en niet een categorale, zoals thans plaatsheeft. Zij deden dat met des te meer klem nu zij het beroep van de Raad van State op het artikel van prof. mr. H. J. Hofstra in het Weekblad voor fiscaal recht van 15 oktober 1981, nr. 5517, getiteld «Vereenvoudiging van de inkomstenbelasting» terecht gedaan vinden. De leden van de V.V.D.-fractie zouden het op prijs stellen indien de bewindslieden alsnog op deze kritiek van de Raad van State zouden willen ingaan.

Gelet op het verloop van hun beschouwingen in dit voorlopig verslag, zal het de Regering, naar de leden van de V.V.D. meenden, duidelijk zijn, dat het gevoelen dier leden over het onderhavige wetsvoorstel gemengd is. Zij waren dan ook bijzonder benieuwd naar de beantwoording van en de opmerkingen dienaangaande van de bewindslieden. Zij meenden daarvan hun standpunt te moeten laten afhangen.

De leden van de fractie van D'66 vonden het op zich zelf een verheugend feit, dat door de Regering is gekozen voor een minder vérgaande aanpak dan in de Miljoenennota 1982 nog was voorgesteld. Toch bleven er bij hen nog wel de nodige vragen ten aanzien van de voorstellen uit het onderhavige wetsontwerp. In aansluiting op het advies van de Raad van State zouden zij de Regering daarom de volgende vragen willen stellen:

Wat is het oordeel van de Regering inzake de verrichte studie omtrent de mogelijkheden tot vervanging van de bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrekken door een meer geïndividualiseerde regeling? Dient deze geïndividualiseerde regeling zijn beslag te krijgen in een uitbreiding van de buitengewone-lastenaftrek of streeft de Regering naar een ander soort oplossing?

Op basis van welke gegevens komt de Regering tot haar oordeel, dat de extra-kosten van hulp van derden waarop hulpbehoevenden kunnen zijn aangewezen, zo gezien op gemiddeld f 10 à f 12 per week kunnen worden geschat?

Acht de Regering de stap van het voor 1981 geldende niveau voor de bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrekken van resp. f 2253, f 1579 en f 790 naar de voor 1982 voorgestelde niveaus van f 909 en f 636 niet te groot, zeker wanneer dit wordt gezien in het licht van de bedoelingen van de Wet van 24 december 1980, waarin voor wat betreft de bejaardenaftrekken nog uit werd gegaan van een verlaging met f 438, resp. f 307 voor wat betreft de bejaardenaftrekken?

De leden van de P.S.P.-fractie hadden met gemengde gevoelens kennis genomen van het voorliggende wetsontwerp. Hen trof het cynisme waarmee in de memorie van toelichting het bezuinigingsstreven centraal is gesteld. Zij konden eventueel begrip opbrengen om in plaats van een algemene bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrek te komen tot een geïndividualiseerd systeem door middel van een soepele buitengewone-lastenaftrek. Bejaarden en minder validen zijn immers mensen als ieder ander. Huns inziens had eenieder recht op extra belastingaftrek in geval van buitengewone lasten. Met verbijstering namen zij nu echter kennis van het voornemen om wel de algemene aftrek te verlagen, maar geen buitengewone lastenaftrek in te voeren.

De leden van de P.S.P.-fractie hadden enige vragen bij het op blz. 5 van de memorie van toelichting gestelde rekenvoorbeeld. Hoe kan het, dat een overgang van algemene aftrek naar een buitengewone-lastenaftrek 250 mln. extra zou kosten? Betekent dat, dat veel bejaarden en mindervaliden in feite in grote financiële nood zitten? Hoe is de middelenderving van 500 mln. berekend? Voor hoeveel miljoen aan bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrek is nu «gereserveerd» voor de groep bejaarden en mindervaliden, die voor genoemde 500 mln. zou kunnen aftrekken in geval van overgang naar een buitengewone-lastenaftrek? Hoeveel bejaarden en mindervaliden betreft het hier?

Waarop is de mening gebaseerd dat «personen met een geringere dan ernstige mate van hulpbehoevendheid» geen extra kosten van «voldoende betekenis» zullen hebben, zo wilden de leden van de P.S.P.-fractie weten. In hoeverre zal, mede gezien in het licht van de bezuinigingen op de gezins- en bejaardenzorg, een extra beroep moeten worden gedaan op de vrijwillig-(st)ersarbeid van burens, familie, e.d.? Waarop is het bedrag van f 10 à f 12 per week gebaseerd, waarover wordt gesproken. Waarom is een forfaitaire benadering van de extra-kosten ten behoeve van een buitengewone-lastenaftrek noodzakelijk? En waarom zou dit ca. f 600 bedragen? Het betoog waarmee een nieuwe aftrek van f 636 wordt gemotiveerd, achtten de leden van de P.S.P.-fractie hoogst gekunsteld.

De gevolgen voor de inkomenspositie van de getroffen groepen achtten de leden van de P.S.P.-fractie zeer kwalijk, met name voor hen die even boven het minimum zitten. Zij wilden weten om hoeveel personen het gaat bij de onderscheiden groepen en inkomensklassen. Bovendien wilden zij weten wat hun netto-inkomensontwikkeling is in 1982, als alle voorgenomen regeringsmaatregelen worden uitgevoerd (het cumulatieve aspect).

Zij vroegen ook in hoeverre de voorgestelde verlaging van de aftrekken tot werkelijke bezuinigingen leidt. Welk beroep doen bejaarden en arbeidsongeschikten momenteel op de Bijstandswet? Hoeveel zal dat bedrag naar verwachting in 1982 toenemen, als alle voorgestelde maatregelen worden doorgevoerd?

Ten slotte vroegen de leden van de P.S.P.-fractie in hoeverre de collectieve lastendruk door het voorliggende wetsontwerp wordt verhoogd, en in hoeverre deze verhoging is meegewogen in het algemene beeld van stabilisatie van de collectieve lastendruk.

De leden van de C.P.N.-fractie konden zich niet aan de indruk onttrekken dat de zeer uitgebreide memorie van toelichting bij het onderhavige wetsontwerp – dat per saldo niet meer oplevert dan een verandering van een paar aftrekbedragen – moet dienen om verdergaande maatregelen op het gebied van de bejaardenaftrek en arbeidsongeschiktheidsaftrek aan te kondigen. Dat was ook tijdens de vorige zitting bij het wetsontwerp 16 475 het geval toen een onderzoek naar «individualisering» werd aangekondigd. De toekomstige inhoud van het begrip «individualisering» in het onderhavige wetsontwerp zal ongetwijfeld leiden tot een zeer kritische benadering door de leden van de C.P.N.-fractie, temeer daar gelijktijdig wordt aangekondigd dat «het voornemen (bestaat) de invaliditeitsvrijstelling in de motorrijtuigenbelasting af te schaffen en op de koopkrachttoeslagen op de WAO-uitkeringen te beperken».

Het niveau van de lage arbeidsongeschiktheidsaftrek van f 636 moet in feite dienen als basisbedrag voor de later vast te stellen forfaitaire buitengewone lastenaftrek voor in ernstige mate hulpbehoevende belastingplichtigen, aldus deze leden.

Het onderhavige wetsontwerp leidt naar de mening van deze leden tot een nieuwe aantasting van koopkracht voor mensen die buiten hun schuld in hulpbehoevende posities zijn komen te verkeren en zal zeer schadelijk werken voor hun materiële en geestelijke gezondheid. Ten slotte zouden deze leden gaarne vernemen uit welke inkomensgroepen in de tabellen 1, 2, 3 en 4 (memorie van toelichting blz. 23 en 14) het belangrijkste deel van het «ombuigingsresultaat» van 140 mln. komt.

De leden van de fractie van de S.G.P. hadden met belangstelling kennis genomen van de voorstellen tot globale halvering van de voornemens van het vorige kabinet inzake de bejaarden- en invalidenaftrek. Zij hadden begrip voor de argumentatie en zeker begrip voor het feit dat het afbouwen van bestaande faciliteiten geleidelijker plaatsvindt. Het was hun wel opgevallen dat kennelijk het vinden van een objectieve maatstaf voor een geforfaiteerde afzonderlijke aftrek in het kader van de buitengewone lastenregeling een moeizame bezigheid is, die de te zijner tijd in een wetsontwerp neer te leggen wording, als de voorstellen ter zake zouden worden gevolgd, ook niet bepaald een brevet van schoonheid zal verkrijgen. Ook de meer geïndividualiseerde regeling laat nog een aantal onbillijkheden bestaan, al kan die leiden tot inperking van de omvang daarvan. De leden hier aan het woord wезen er wel op dat een meer geleidelijke afbouw wenselijk is, omdat een op wettelijk voorschrift gebaseerd belastingvoordeel in een belangrijk aantal gevallen nu eenmaal een vrij lange aanpassingsperiode nodig maakt. De benarde financiële situatie maakt helaas het doen van pijnlijke ingrepen nodig. De vraag kan zelfs rijzen of handhaving van de bestaande regelingen in de sociale sector en met name ook in de volksverzekeringen, wel mogelijk is. Deze leden hadden het gevoel dat op wat langere termijn een fundamentele herbezinning op het sociale gebouw noodzakelijk zal zijn.

In de inleiding van de toelichting wordt uiteengezet hoe de regeling wordt. Het waarom van het gelijktrekken van de ongehuwde bejaardenaftrek en de hoge en de lage arbeidsongeschiktheidsaftrek tot hetzelfde bedrag, nl. f 636, had deze leden getroffen. Kan nader worden aangeduid waarom hier het verschil tussen hoog en laag is verdwenen? Deze leden hadden kennis genomen van het feit, dat als gevolg van de toepassing van de WAM de netto-meeropbrengst f 140 mln. bedroeg, aangevuld met het nieuwe element van het laten vervallen van deze aftrekken in de vermogensbelastingssfeer die f 30 mln. zal moeten opleveren. De laatste maatregel konden zij niet waarderen en ook niet helemaal plaatsen. Immers, bij de laatste wijziging van de vermogensbelasting is die aftrek met verve door het toenmalige kabinet verdedigd met keur van redenen. Kan in zo'n korte spanne tijds die argumentatie als van nul en generlei waarde worden beschouwd? Het uiteindelijke totale resultaat ad f 170 mln. ten naasten bij wat de oorspronkelijke voorname-ns zouden bijdragen, zal hier vermoedelijk een doorslaggevende rol hebben gespeeld.

Hebben de bewindslieden bij hun voorstellen ten aanzien van de vermogensbelasting ook de positie van de z.g. gemoedsbezwaarden in hun afweging betrokken en is er geen aanleiding de daarom in het leven geroepen regeling aan te passen?

Bij de desbetreffende passage waar onder andere ook gesproken wordt over het deel aan de algemene vrijstelling, dat bestempeld kan worden als de rampenreserve, mag wel de kanttekening worden geplaatst dat de gewensbezwaarden vanwege hun bezwaar geen mogelijkheid hebben ook de verzekerbare risico's anders op te vangen dan via die, naar deze leden menen, alsdan te lage reserve.

Het onderdeel onderzoek gaf de hier aan het woord zijnde leden aanleiding tot enkele opmerkingen. In dit opzicht vonden zij de stellingname «de hoogte van de belastingvrije sommen..... in belangrijke mate mede bepaald door belasting-politieke en budgettaire overwegingen» wat al te ongenueanceerd. Het leek hun althans verdedigbaar dat er wel verband zal bestaan hebben tussen de aftrekken en de gemiddelde kosten. Overigens speelt hier de afweging tussen enerzijds rechtvaardigheid en anderzijds doelmatigheid een rol, zo oordeelden zij.

De alinea gewijd aan het probleem van de koppelingsmechanismen voor de sociale uitkeringen gaf de leden van de fractie van de S.G.P. de vraag in de mond of in dat kader feitelijk niet zou moeten worden uitgegaan van een normaal netto-AOW-bedrag (dus zonder rekening te houden met aftrekken). Zien deze leden het goed dat als gevolg van de gevolgde netto opzet in wezen alle andere sociale uitkeringen en minima structureel verhoogd zijn en werkt dat ook door in de minimumloonregeling? Kan hierop een toelichting worden gegeven?

Deze leden stelden overigens, dat slechts indien het merendeel der betrokkenen inderdaad die hogere kosten heeft, een al of niet geïndividualiseerde aftrek rechtvaardig kan zijn. In zo'n situatie kwam het hun voor dat het resultaat van het proces van individualisering wel eens kan tegenvallen!

De leden van de fractie van de S.G.P. wezen er wellicht ten overvloede op, dat de voorbeelden van «betaalde» hulp in de memorie van toelichting gegeven (huisbezorging, hulp van burens, vrienden enz., klusjes enz.) met name ook kan worden gezien in het licht van de oorzaak naar de toenemende vreemding, vereenzaming en vermaterialisering. Gaat het niet zo langzamerhand schorten aan het vertoon van liefde, saamhorigheid en hulpvaardigheid? De christelijke naastenliefde dreigt steeds meer te worden vervangen door betaalde hulp en dat is een grote verarming van het maatschappelijke leven, met alle gevolgen van dien voor enkeling en samenleving. Werkt het overheidsbeleid met name in de welzijnssector een en ander echter niet te sterk in de hand?, zo vroegen zij zich zelf af.

De hier aan het woord zijnde leden vonden overigens de berekening van de gestileerde kosten ad f 600 per jaar wel aan de lage kant. Is de gegeven benadering wel reëel? Zij namen daarbij overigens wel in aanmerking dat de in de andere onderdelen van artikel 46 gegeven mogelijkheid tot aftrek van

ziektelasten e.d. ook toepassing kan vinden. Het probleem daarbij is, dat de drempel mede gezien de lage tarieven van de bejaardenverzekeringen, vrijwel nimmer wordt overschreden. De leden hier aan het woord zouden ook nader onderzocht willen zien de voor- en nadelen van een verlaagde drempel voor bejaarden en arbeidsongeschikten.

De leden van de fractie van de S.G.P. vroegen zich af of het aangevoerde argument dat «rechthebbenden op een nieuwe aftrek..... AOW en AWW» wel helemaal ter zake is. Men kan toch over het resterende deel van het jaar het totale jaarbedrag via een beschikking van de inspecteur der belastingen verdelen?

De hier aan het woord zijnde leden hadden eerder al gewezen op de schamele motivering van de extra kosten ad f 600. Naar aanleiding van de passage «een dergelijke benadering..... niet anders dan arbitrair zijn» gaf hun de vraag in de pen: Heeft de belastingdienst dan geen gegevens ter zake (doen) verzamelen? Er is toch een speciale werkgroep ter zake in het leven geroepen? Naar hun oordeel zou die groep toch voor alle dingen feitelijke gegevens moeten verzamelen. Of staat de fiscus eigenlijk te veel buiten het maatschappelijk gebeuren? Deze leden wezen nogmaals op de ontoereikbaarheid van de redengeving ten aanzien van de hoogte van het f 600 forfait, voor «in ernstige mate» hulpbehoevende belastingplichtigen. Wie maakt overigens uit dat en wanneer daarvan sprake is? Dreigt hier niet een zekere discretionaire regeling te gaan ontstaan?

De voorgestelde verlaging leidde de leden van de fractie van de S.G.P. tot de vraag hoe een en ander uitwerkt op de netto-AOW-uitkering; ligt in verband met de koppeling niet tevens een extra verhoging van de sociale minima over de hele linie voor de hand? Past dat in het streven ook van dit kabinet de kosten van de sociale zorg nauwlettend in de hand te houden?

Als de extra aftrek f 600 zou moeten bedragen, zou dan de daaruit voortvloeiende verlaging niet tevens moeten doorwerken in de sociale minima? Dreigt anders niet een systeemfout, zij het op een ander niveau, toch te blijven gehandhaafd?

De in de toelichting gegeven inkomensplaatjes laten met name in de sfeer van de WAO-uitkeringen vrij grote inkomensverlagingen zien. Zijn de gegevens te verstrekken waarbij al de andere voorgestelde mutaties in de belasting- en premiesector – en dat specifiek – over de in de tabellen 1 t/m 4 genoemde situaties?

Met betrekking tot de budgettaire gevolgen worden op de laatste bladzijde van de toelichting alleen vermeld de fiscale baten. Hebben de voorstellen ook nog gevolgen in de uitgavensfeer van de sociale fondsen of andere sociale wetten?

Ten slotte vroegen deze leden of het vervallen van de aftrek in de vermogensbelasting niet mede moet worden gezien in het licht van het feit dat normaliter uit het inkomen de vermogensbelasting moet worden betaald. Hoe werkt het niet meer toestaan van de aftrek daarop uit? Zagen deze leden het goed dat een samenloop kan betekenen een achteruitgang van 2 à 2½ punt? Hoe kan dat verdedigd worden met het oog op de andere inkomenspolitieke maatregelen, waarvan deze leden elders in het verslag de financiële en inkomenspolitieke consequenties hadden gevraagd.

De leden van de fractie van de P.P.R. zeiden de nodige moeite te hebben met dit wetsontwerp. Het principe – vervanging van de algemeen werkende bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrekken door een uitbreiding van de buitengewone-lastenregeling – kon hun instemming wel hebben, doch vervolgens ontstaat er een conflict met de randvoorwaarden die aan de te ontwerpen regeling moeten worden gesteld, nl. die van eenvoud en praktische uitvoerbaarheid. Vanuit rechtvaardigheidsoverwegingen is het, aldus deze leden, zeer wel te billijken, dat een zodanig systeem van tegemoetkomingen wordt opgezet, dat deze tegemoetkomingen ook werkelijk aan die personen worden verstrekt, die in ernstige mate persoonlijk hulpbehoevend zijn. De verfijning die dan, via de buitengewone lastenregeling, in het systeem wordt aangebracht, kan echter in de praktijk wel eens in strijd zijn met de veronder-

stelde grotere rechtvaardigheid. Op blz. 5 van de memorie van toelichting wordt nadrukkelijk gewezen op de uitgebreide administratieve procedures die het systeem van buitengewone lastenregelingen met zich meebrengt. Voor de leden van deze fractie speelde daarbij vooral het argument, dat de belastingplichtige zelf het initiatief moet nemen voor het geldend maken van zijn recht op aftrek wegens buitengewone lasten een rol. Wetende dat vele belastingplichtigen in de lagere inkomensgroepen hiermee in buitengewone moeilijkheden worden gebracht, aarzelden deze leden hun voorkeur uit te spreken voor de voorgestane systeemwijziging die aan dit wetsontwerp ten grondslag ligt. Daarnaast constateerden deze leden, dat de belastingdienst door de systeemwijziging meer administratieve handelingen dient te verrichten en ook in de controlesfeer wellicht meer activiteiten moet ontplooiën. Zijn over deze maatschappelijke hogere perceptie- en controlekosten nadere gegevens te verstrekken?

Een niet te verontachtzamen voordeel van de buitengewone lastenregeling ten opzichte van de tariefaftrek is, aldus deze leden, dat een gehuwde vrouw, die niet zelfstandig in de belastingheffing wordt betrokken, recht kan doen gelden op een tegemoetkoming in het kader van de buitengewone lastenregeling indien zij in ernstige mate persoonlijk hulpbehoevend is. Kunnen over dit aspect van de systeemwijziging enige kwantitatieve gegevens worden verstrekt, zo vroegen de leden van de P.P.R.-fractie. Om hoeveel mensen gaat het ongeveer en wat zal naar schatting de gemiddelde tegemoetkoming zijn? Het was de leden van de P.P.R.-fractie opgevallen dat in de memorie van toelichting geen poging werd gedaan het criterium «een ernstige mate van persoonlijke hulpbehoevendheid», nader te preciseren. Er wordt in de memorie van toelichting slechts met enkele voorbeelden gewerkt, zonder dat daarmee gepoogd wordt categorieën van hulpbehoevendheid aan te duiden. Deze leden vreesden dat door deze vaagheid over de criteria van de aftrek wegens buitengewone lasten, veel procedures, zeker in de beginjaren, zullen worden gevoerd. Op grond van ervaringsgegevens zou het toch mogelijk moeten zijn om meer te zeggen over het criterium van «een ernstige mate van persoonlijke hulpbehoevendheid» dan in de memorie van toelichting wordt gedaan, zo constateerden deze leden.

De leden van de P.P.R.-fractie merkten op, dat de Regering haar definitief oordeel ter zake van de aftrekken thans nog opschort (Nader Rapport, punt 1), doch in wezen gekozen lijkt te hebben voor de afschaffing van de bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrekken en in plaats daarvan de buitengewone lastenregeling wenst te verfijnen. Het moet immers onwaarschijnlijk worden geacht, gezien de keuze van de maatregelen voor 1982, dat de uitkomst anders zal uitvallen. Deze leden waren nog niet zo ver, zeker niet nu alom, terecht, wordt gepleit voor vereenvoudiging van het belastingstelsel. Een bijkomend argument om met de nodige terughoudendheid deze ombouw van het belastingstelsel te bezien, is, volgens deze leden, gelegen in het feit dat de financiële tegemoetkomingen in het kader van de buitengewone lastenregeling achteraf aan de betrokkenen worden verstrekt. Dit in tegenstelling tot de forfaitaire aftrekken in het kader van de inkomsten- en loonbelasting. Graag vernamen deze leden of deze conclusie juist is; en indien dat het geval is, op welke wijze de Regering de hieruit voortvloeiende nadelige gevolgen voor de betrokkenen, denkt te mitigeren.

De leden van de fractie van de P.P.R. meenden dat de keuze van de maatregelen voor 1982 vooruitloopt op de algehele systeemwijziging en tevens is ingegeven vanuit budgettaire overwegingen. Zonder deze laatste overweging als minder belangwekkend te kwalificeren, meenden deze leden toch dat een grondige gedachtenwisseling met het parlement over de systeemwijziging, daardoor onder grote druk komt te staan. Deze leden spraken dan ook hun voorkeur uit voor intrekking van dit wetsontwerp en een zo spoedig mogelijke grondige gedachtenwisseling over de eventuele afschaffing van de bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrek. Deze leden drongen hier ook op aan, omdat de negatieve inkomenseffecten voor gehuwde arbeidsongeschikten met uitsluitend WAO-uitkering (tabel 4, memorie van toelichting), wel erg ongunstig is.

Overigens wezen deze leden wel op een door de leden Jansen, Kombrink en Beckers-de Bruijn ingediende motie bij de behandeling van het dekkingsplan 1980 (15 849, nr. 17) waarin zij, uit inkomenspolitieke overwegingen hun voorkeur uitspraken voor een fiscaal belaste bijslagregeling boven een belastingaftrekregeling. Graag verwezen deze leden de huidige Staatssecretaris van Financiën nog eens naar deze motie.

De argumentatie m.b.t. de afschaffing van de bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrekken in de vermogensbelasting moet inderdaad als sluitend worden gekenmerkt. Te meer daar vanaf 1 januari 1981 sprake is van een oudedagsvrijstelling waardoor, zoals in het Nader Rapport wordt gesteld, de afschaffing van de bejaarden- en de arbeidsongeschiktheidsaftrek er «... niet veel toe- of afdoet».

De leden van de P.P.R.-fractie vroegen zich in dit verband echter af waar de meeropbrengst van f 30 mln. dan wel vandaan komt. Blijkbaar is er toch een behoorlijk aantal belastingplichtigen in het kader van de vermogensbelasting, voor wie de algemene belastingsom (waarin is begrepen het element van de rampenreserve) onvoldoende is ter compensatie van de bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrek. Graag verkregen deze leden hier meer informatie over.

De leden van de R.P.F.-fractie hadden met teleurstelling kennisgenomen van dit wetsontwerp, dat bovendien onder grote tijdsdruk samen met een reeks andere fiscale voorstellen diende te worden behandeld. Steeds opnieuw blijkt, dat fiscale maatregelen overhaast worden gepresenteerd en ingevoerd, wat een negatieve invloed op de kwaliteit van de wetgeving en de rechtszekerheid heeft.

Deze leden onderschreven het streven de bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrekken een meer individueel karakter te geven door rekening te houden met de mate van hulpbehoefte. Zij wezen op de waarde van het draagkrachtbeginsel, dat zich minder goed verdraagt met forfaitaire aftrekken, die voor grote groepen gelijk zijn. Zij hadden daarom met afkeuring geconstateerd, dat nu een aanzienlijke beperking van de forfaitaire aftrekken wordt voorgesteld, zonder dat een regeling voor de vervangende individuele aftrek wordt gepresenteerd. Op deze wijze wordt de draagkrachtgedachte nog meer geweld aangedaan, aldus deze leden, die ook hier slechts budgettaire gronden onder het voorstel aanwezig achtten.

De Regering tracht haar financiële nood te lenigen ten koste van de belastingplichtigen en wel de weinig militante groepen bejaarden en arbeidsongeschikten, die ook bij een laag inkomen moeten inleveren. Met name voor WAO-genietters betekent 1,6% van het besteedbaar inkomen een behoorlijk offer.

De leden van de R.P.F.-fractie achtten het afschaffen van de aftrekken in de vermogensbelasting een bewijs van de ongestructureerde aanpak van de belastingwetgeving. Na de recente invoering van interings- en oudedagsvrijstelling wordt thans een aanzienlijke verzwaring van deze belasting voorgesteld voor bejaarden en arbeidsongeschikten met enig vermogen. Deze leden vroegen in hoeverre overwegingen van inkomensnivellering mede aan dit wetsontwerp ten grondslag lagen. Zij zezen op het feit, dat met name inkomstenbelasting, loonbelasting en vermogensbelasting zoveel structurele slijtage en noodoplossingen vertonen, dat slechts grondige renovatie dan wel nieuwbouw een verantwoorde oplossing biedt.

Welke activiteiten zijn ontplooid om tot zo'n fundamentele herziening te komen en wanneer denken de bewindslieden met de realisering daarvan te beginnen?

De G.P.V.-fractie had zich er enigszins over verbaasd dat de inmiddels in gang gezette procedure tot vervanging van de bejaardenaftrek en arbeidsongeschiktheidsaftrek door een meer individuele benadering, nu plotseling tot staan wordt gebracht. Alhoewel de daarvoor in de memorie van toelichting aangevoerde argumenten op zich zelf bezien goed te begrijpen zijn, kan

toch de vraag worden gesteld of dit allemaal niet eerder had kunnen worden bedacht. Waren de nu aangevoerde bezwaren van min of meer technische aard ook al niet bekend ten tijde van het wetsontwerp tot bevrozing van de desbetreffende aftrekken? Of zijn de redenen van inkomenspolitieke aard voor de bewindslieden het doorslaggevende argument voorlopig te stoppen met de afschaffing van de bejaarden- en arbeidsongeschiktheidsaftrek?

De G.P.V.-fractie vroeg of de in de memorie van toelichting genoemde extra kosten voor huishoudelijke en persoonlijke verzorging wegens hulpbehoevendheid van f 10 à f 12 per week een globale schatting is, of gebaseerd is op zorgvuldig onderzoek. Zijn deze bedragen niet veelal te klein om ze als aparte aftrekbare posten te laten vermelden op het belastingbiljet bij de andere uitgaven ter zake van ziekte en dergelijke? Zullen er, gezien de aard van deze kosten ook veelal geen bewijsstukken van bestaan? Wanneer deze kosten als aparte aftrekbare posten in aanmerking zouden komen, zou dit bovendien de belastingdienst te zwaar belasten en strijden met het algemene streven het aantal aftrekposten te verminderen. Verdient het daarom niet de voorkeur in die gevallen waarin sprake is van extra kosten voor huishoudelijke en persoonlijke verzorging wegens hulpbehoevendheid definitief een forfaitair bedrag in de orde van grootte van f 600 per jaar toe te staan? Kan de thans voorgestelde regeling in dit geval dienen als uitgangspunt voor een meer definitieve regeling?

De voorzitter van de commissie,
Joekes

De (wnd) griffier van de commissie,
Nieuwenhuizen